

BESLUT

2018-02-19

Dnr: 17/02133,
2137 och 2175

SAKEN

Putin enligt Oliver Stone, SVT2, 2017-08-13 och 2017-08-20, dokumentärserie i fyra delar om Vladimir Putin, *Rapport*, SVT1, 2017-08-14, kl. 19.30, inslag om att SVT kritiserats för att ha sänt *Putin enligt Oliver Stone* samt *Kulturnytt* och *Studio Ett*, P1, 2017-08-14, kl. 8.30 respektive 17.00, inslag om kritik mot *Putin enligt Oliver Stone*; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Programmen och inslagen frias. Granskningsnämnden anser att de inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

PROGRAMMEN OCH INSLAGEN

I dokumentärserien *Putin enligt Oliver Stone*, som sändes i två dubbelavsnitt, träffade och intervjuade den amerikanska filmregissören Oliver Stone Rysslands president Vladimir Putin. Intervjuerna handlade bland annat om rysk inrikes- och utrikespolitik samt om Putins uppväxt och bakgrund. Dokumentärseriens första avsnitt, som sändes den 13 augusti 2017, inleddes med en introduktion av Sveriges Televisions (SVT) Rysslandskorrespondent, NN. I introduktionen sades bland annat följande.

(Programledare) – Kan du bara berätta! Vad är det vi ska se? (NN) – Det är ju en ambitiös och väldigt lång serie intervjuer med Vladimir Putin, som Oliver Stone gör. Och den betar av, kan vi säga, hela Putins personliga liv, från en lite stökig barndom till den maktmänniska han har blivit i dag. Och det går igenom en del av Sovjets och Rysslands historia. Ganska mycket också om förhållandet till USA. Oliver Stone är ju amerikan och mycket av Rysslands och Putins agerande gentemot andra länder, Ukraina, Syrien tas ju upp ganska mycket. Men det jag tycker är, verkligen gör det hela väldigt spännande och intressant att titta på, det är att, Putin öppnar både sig själv och Kreml, kan man säga, för Oliver Stone och hans team. Man får se delar av Kreml som ingen någonsin får se. Man får höra Putin berätta öppet, och det känner jag, ganska ärligt, om sig själv. Vad han tänker, hur han har formats, om sin mamma och pappa. Om, om, om saker som är väldigt nära honom. Dessutom så är Putin avspänd, känns det, nästan rakt igenom. Och han visar upp en hel del av sin ibland lite märkliga, men ändå ibland också

lyckade humor. Så jag tycker verkligen att den här serien gör att man kommer honom nära. Och man får en, en, en bättre uppfattning om vad, vad är det egentligen som är den ryska synen, den ryska mentaliteten? Putins egen syn på sitt land, sin historia och omvärlden. Och jag tycker att det är någonting som är väl värt att ta till sig. Sedan behöver man ju långt ifrån, liksom acceptera det Putin säger. Det är ju hans personliga version. Det är ju på sätt och vis, kan man säga, ett sorts idolporträtt som Oliver Stone gör av Putin. Utan att egentligen pressa honom med några kritiska eller svåra frågor. Han gör lite grann sådant, men, men, men alldeles för lite, skulle jag säga. Och Putin får nästan ohämmat föra fram något, som jag skulle säga, är hans egen och den ryska statens propagandabild av verkligheten. Men som är grundad på en faktisk verklighet. Det är inte så att det här är en, en, en total förvanskning av det som jag ser som, som långvarig besökare i, i Ryssland och bevakare av, av, av rysk politik och utrikespolitik och så. Men det är en, en sorts glidning hela tiden av, "hur är det egentligen då?". Men det är väl bra för oss alla att veta att det är så här Putin ser på verkligheten. Det har vi ju nytta av. Sedan kan man diskutera sen, efteråt då, när man har sett det. Ljuger han? Är det sant? Vad är sant? Vad är inte sant? Hur, hur inställsam får en regissör som Oliver Stone vara, när han intervjuar en maktbärande? Kanske inte riktigt så inställsam, tycker jag. (Programledare) – Du har ju följt Putin under lång tid. Är det, är det något nytt som kommer fram här, som du inte kände till? (NN) – Ja, de, de, de, de, de få gånger som han faktiskt är lyckad i sin humor, att man ser att han är, han är kvick. Han är snabbtänkt. Och han kan vara rolig. Sedan så berättar han en del om sin egen familj och det brukar han väldigt sällan göra. Och här är han öppen. Något som till och med faktiskt, när den här serien började visas i Ryssland, blev lite nyhet. Att han berättar om sina döttrar, om sina barnbarn och så där. När det gäller hans syn på utvecklingen i, under Sovjettiden, Sovjetunionens kollaps och Rysslands historia, från kollapsen, inblandningen i andra, i andra länders affärer och så. Där finns det nog ingenting nytt. Det är, han upprepar den position han, han har byggt, han har ju förändrat mycket. Jag var ju korrespondent i Moskva nästan från det att Putin tillträdde, i början på tjugohundratalet. Då sökte han, tror jag ärligt och uppriktigt, samarbete med Västeuropa, med USA och ville ju bli, så att säga, upptagen i den familjekretsen. Sedan gick inte det, av en väldig massa olika skäl och så, och så har han, börjat bygga upp en bild av hur världen ska se ut, som är rakt motsatt, känns det som, som den han hade för sjutton år sedan. Men det är ingenting nytt. Det nya är det personliga som han, han, han visar upp.

I *Rapport* den 14 augusti 2017 kl. 19.30 sändes ett inslag där det sades att SVT fått kritik för att programföretaget sänt dokumentärserien *Putin enligt Oliver Stone*. I inslaget medverkade bland annat en journalist från Sveriges Radio (SR) och en redaktör från SVT. Bland annat följande sades.

(Nyhetsuppläsare) – SVT får kritik för beslutet att visa filmaren Oliver Stones kontroversiella intervjuserie med Rysslands president Vladimir Putin. I går sändes de två första avsnitten och kritikerna menar att Stone fjäskar för Putin och att intervjuerien innehåller faktafel som får stå oemotsagda. [...] (SR-journalist) – Putin har ju byggt upp hela sin karriär på en desinformationskampanj där man redan i början av tjugohundratalet tog över, Kreml gick in och tog över media efter media och kontrollerade ju i stort sett hela medielandskapet stenhårt och nu har man ju exporterat det här genom Oliver Stone-dokumentärerna till en svensk tv-publik och det kräver ju enormt mycket av publiken och jag tycker att SVT borde ha gjort mycket mer för att vägleda dem genom det här, eller helt enkelt avstå från att sända dem. [...] (SVT-redaktör) – Folk är inte dumma i huvudet, de tror inte, de ser inte bara en film av Putin och tror allt han säger är sant. Lika lite som man skulle se ett uttalande, ett ta av Donald Trump och tro på allt han säger.

I *Kulturnytt* i P1 Morgon kl. 08.30 den 14 augusti 2017 lästes en recension om dokumentärserien *Putin enligt Oliver Stone* som var skriven av SR-journalisten upp. Bland annat följande sades.

(Nyhetsuppläsare) – Kulturnytts kritiker [SR journalist], som följt utvecklingen då i Ryssland på nära håll under mer än 20 års tid, och under en period också varit Sveriges Radios Moskvakorrespondent, recenserar alla fyra delar av *Putin enligt Oliver Stone*. [...] (Recensent) – Jag förstår att det kan vara intressant att höra hur Putin lägger fram sin världsbild men när Oliver Stone bara jamsar med i fyra timmar kan den ryske presidenten säga vad som helst utan att någon granskar eller ifrågasätter uppgifterna. [...] Värst i programserien är del tre som till största delen handlar om Rysslands roll i Syrien och Ukraina. Här når graden av desinformation nivåer som gör att dokumentären får mig att må fysiskt illa. Putin presenterar, kraftigt påhejad av Stone, en kedja av osanningar kring Ukraina där han, för att motivera Rysslands annektering av Krim och kriget i Donbass, förvränger bilden av en, i det stora hela, demokratisk ukrainsk utveckling till att framstå som en fascistisk statskupp.

I *Studio Ett* kl. 17.00 den 14 augusti 2017 intervjuades SR-journalisten, som tidigare framfört kritik mot dokumentärserien, och SVT:s Rysslands-korrespondent, NN. I inslaget diskuterades bland annat om det var rätt av SVT att sända dokumentären samt vilket ansvar SVT egentligen har. Bland annat följande sades.

(Programledare 1) – En oavbruten fyra timmar lång hyllning sa du i din recension i morse, vad är problemet? (SR-journalist) – Ja, alltså, problemet, det finns ju flera problem, det ena är ju att Oliver Stone ställer ju, om han ställer någon kritisk fråga någon gång så är det ju ganska kosmetisk och mera som ett upplägg för Putin att få göra en lång avfärdande och sen går, går de vidare. Så att, jag menar de sitter ju och håller med varandra väldigt mycket, det är ju ett problem, det andra problemet är ju att, alltså, det presenteras ju väldigt mycket uppgifter om Rysslands nutidshistoria, om politiska förhållanden, om politiska händelseförlopp som Putin helt och hållet själv får skriva och diktera och de passerar de här fyra timmarna omotsagda och det blir ju väldigt svårt för en publik som inte har detaljkunskap om alla de saker som presenteras... (Programledare 1) – Men om Putin ändå... (SR-journalist) – ... att hänga med.

En av programledarna frågade därefter om dokumentärserien gav en ny bild av Vladimir Putin som inte visats tidigare. Journalisten från SR svarade då att serien ligger helt i linje med hur den ryska propagandan låtit de senaste tre åren samt att problemet är att tittaren inte får någon vägledning när det gäller vilken information som är korrekt eller inte. Sedan sades bland annat följande.

(Programledare 2) – Så din invändning är i första hand att det är osakligt? Det vill säga man får en massa information som är felaktig och som inte korrigeras eller på något sätt sätts i ett sammanhang? (SR-journalist) – Ja. [...] (Programledare 2) – [SR-journalist], underskattar du den svenska befolkningen och tittarna? (SR-journalist) – Alltså, jag tycker inte riktigt att det handlar om det för att den ryska propagandan går inte ut på att sälja in en åsikt, den ryska propagandan har, under de senaste åren framför allt, skjutit in sig på att underminera alla sorters åsikter. Den, den, den åsikt eller den känsla som man vill förmedla är att det finns ingen riktig sanning, alla kan ha rätt, allas olika uppfattningar [...] (Programledare 1) – Du undrade, i din recension i morse så sa du "frågan är vilken roll SVT nu tar på sig som avsändare av detta jättematerial", vilket ansvar tycker du att de har? (SR-journalist) – Alltså det finns ju i sändningstillståndet

formuleringar om att man ska, så långt det är möjligt, granska innehållet och se om det är rimligt och relevant och, och stämmer överens med fakta och jag kan inte se att de här fyra timmarna, ja, ja, jag ser inte hur SVT har, har gjort med det. (Programledare 1) – Bryter det mot sändningstillståndet menar du? (SR-journalist) – Ja, alltså det får kanske någon annan sätta sig ned och bedöma men ja, jag tycker att det är väldigt underligt att, fyra timmar är en enormt stor, stor mängd och det är ju det som Ryssland älskar, den där typen av gigantiska material [...] det är ett sätt man gärna använder för att villa bort och skicka ut dimridåer.

ANMÄLNINGARNA

Flera anmälare anser sammanfattningsvis att dokumentärserien *Putin enligt Oliver Stone* stred mot kraven på opartiskhet och saklighet. Dokumentärserien var full av oemotståndliga lögnar och framstod som propaganda för Ryssland och dess president.

En anmälare anser att ett mot Ryssland fientligt särintresse tilläts ta kommandot när SVT sände *Putin enligt Oliver Stone*. Anmälaren är särskilt kritisk till att programmet inleddes med en påannonsering där SVT:s Rysslandskorrespondent berättade om dokumentärserien. Anmälaren är även kritisk till att en journalist på SR på ett kritiskt sätt kommenterade SVT:s val att sända dokumentären samt i grova ordalag angrep och kränkte Oliver Stone i inslagen i *Rapport*, *P1 Morgon* och *Studio Ett*.

PROGRAMFÖRETAGENS YTTRANDE

Yttrande från SVT

SVT anser att sändningarna överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

I SVT:s uppdrag ingår att stimulera till debatt, ge en allsidig information och belysa händelser och skeenden utifrån olika perspektiv. Bevakningen av Ryssland och president Vladimir Putin har på grund av nyhetsläget och världsläget varit intensiv senaste åren. Med tanke på intensiteten i bevakningen utgår SVT från att kännedomen om sakförhållandena och om parternas inställning till dessa är god bland tittarna. Utöver bevakningen i *SVT Nyheter* har det bara i SVT:s dokumentärprogram, *Dokument Utifrån*, sänts över tio program i ämnet producerade i olika länder. Flertalet har haft ett kritiskt förhållningssätt till den ryske presidenten. Utöver det är två dokumentärer tablåsatta redan i februari 2018, en om förtrycket av ryska journalister och en om Putins behandling av oppositionen inför det ryska presidentvalet.

När det gäller serien *Putin enligt Oliver Stone* bedömdes den ha ett högt allmänintresse. Serien var mycket uppmärksam och omdiskuterad. Oliver Stone är världsberömd som spelfilmsregissör, producent och manusförfattare, inte journalist. Hans metod går ut på att den intervjuade personen helt får ge sin

syn och att nya frågor ställs snarare än motfrågor och följdfrågor. Formen är speglade och tanken är att den ska ge något mer än en traditionellt granskande intervju, som till exempel hur personen ser på sig själv, sin familj och sin värld och hur personen resonerar och argumenterar. Även om programformen är ovanlig är det SVT:s bedömning att den som helhet ger en fascinerande inblick i den ryske ledarens världsbild. Med anledning av formen och innehållet beslutades att ändra seriens titel för sändning i SVT samt att göra en introduktion där förutsättningarna tydligt framgick innan sändning.

Titeln ändrades från originaltiteln, *Oliver Stone's The Putin interviews*, till *Putin enligt Oliver Stone* för att ytterligare markera att materialet inte var journalistiskt granskande utan att materialet visar Putin när han talar om sig själv och sin världsbild i gestaltning av Oliver Stone.

När det gäller inslaget i *Rapport* vänder sig anmälaren mot den kritik en journalist från Sveriges Radio (SR) förde fram mot serien *Putin enligt Oliver Stone*. Journalisten var en av de som var mest tongivande i den offentliga kritiken mot serien. Därmed var han också intressant att ha med i inslaget om den debatt som följde efter sändningen av första dubbelavsnittet. Eftersom även andra perspektiv på sändningen framkom av inslaget genom bland annat SVT Dokumentärs kommentar till kritiken, anser SVT att inslaget står i överensstämmelse med regelverket.

Yttrande från SR

SR anser att inslagen i *Kulturnytt* och *Studio Ett* överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Inslaget i *Kulturnytt* var en recension, vilket framgick i påannonseringen av inslaget. Recensionsverksamheten är en del av SR:s uppdrag att "bevaka, spegla och kritiskt granska händelse på kulturlivets olika områden i Sverige och i andra länder". Vid en recension av ett konstnärligt och dokumentärt verk ingår att göra vissa värderande omdömen. Att recensera verket innebär att granska och diskutera dess kvaliteter och sätta det i ett större sammanhang för lyssnaren.

I recensionen fördes ett resonemang om hur innehållet gestaltas utifrån fakta och öppnade även upp för en diskussion av SVT:s val att sända serien. Recensenten är känd för SR:s lyssnare som återkommande litteratur- och filmkritiker och reporter i kulturprogram, men även som kommentator kring frågor gällande Ryssland, Ukraina och andra länder i forna Sovjetunionen.

Inslaget utgjorde en kritisk granskning av dokumentären. I inslaget diskuterades och problematiserades förekomsten av falska påståenden och utlämnanden av fakta. Recensenten problematiserade exempelvis det faktum att Vladimir Putin beskrev annekteringen av Krim som en "demokratisk process". Intervjuaren Oliver Stone ställde inga motfrågor om detta. Tvärtom underlättade den konstnärliga och

dokumentära gestaltningen för falska påståenden och utelämnande av fakta. Recensionsformen är därför väl lämpad för att tillföra ett kritiskt perspektiv och journalistiskt granska en dokumentärserie av detta slag.

I SR:s program *Studio Ett* diskuterades SVT:s beslut att sända dokumentärserien samt innehållet i den utifrån fakta och sakkunskaper. I inslaget deltog den journalist från SR som recenserade serien och SVT:s Rysslandskorrespondent. SR:s journalister deltagande i samtalet om hur svenska medier ska hantera dokumentärserien kan inte betraktas som ett ställningstagande i en kontroversiell fråga. Även företrädare för SR måste ha möjlighet att delta i diskussioner som rör medier, publicistik och kulturyttringar. Journalisten problematiserade Oliver Stones okritiska hållning och SVT:s beslut att sända dokumentärserien utifrån bland annat opartiskhetskravet. Vid något tillfälle kan det anses ha förekommit ett något värderande påstående. Journalisten kan dock enligt SR inte anses ha gått utöver vad som kan krävas av honom.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SVT och SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen respektive radion (13 § respektive 14 § i sändningstillstånden). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men i så fall bör detta klart framgå av programmet eller programpresentationen.

Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor. I personligt kåserande eller recenserande inslag och i personliga krönikor får dock värderande omdömen förekomma, förutsatt att inslagets karaktär kan antas stå klar för lyssnarna.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Dokumentärserien Putin enligt Oliver Stone

Samtliga medverkande i dokumentärserien Putin enligt Oliver Stone var sådana tillfälligt medverkande för vilka kraven på opartiskhet och saklighet kan ställas lägre än på företrädare för SVT. Deras uttalanden medför inte i sig att

programmen strider mot kraven på opartiskhet och saklighet. Programmen var dock klart ensidiga till sin utformning då de närmast helt okritiskt förmedlade president Vladimir Putins syn på politiska frågor och ryskt agerande i världspolitiken. En sådan ensidighet kan accepteras, under förutsättning att utgångspunkten görs tydlig för publiken. Nämnden konstaterar att det första programmet föregicks av en introduktion där det framgick att serien var ett personligt porträtt av president Vladimir Putin där han fick stort utrymme att framföra sin världsbild. SVT hade även ändrat programmets titel där den nya titeln *Putin enligt Oliver Stone* enligt nämndens mening tydliggjorde programmets utgångspunkt. Därtill anser nämnden att programformatet var sådant att det kan antas ha stått tillräckligt klart för tittarna att SVT genom att sända programmen inte gjorde anspråk på att ge en nyanserad och allsidig bild av rysk politik eller andra frågor som behandlades i programmen. Mot den bakgrunden strider programmen inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Rapport

Nämnden kan inte finna att vad anmälaren anfört medför att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Inslagen i Kulturnytt och Studio Ett

Den journalist från SR som medverkade i de båda inslagen var en sådan företrädare för programföretaget för vilken kraven på opartiskhet och saklighet gäller fullt ut. Vad gäller inslaget i *Kulturnytt* konstaterar nämnden att inslaget var en tydligt presenterad recension. Nämnden kan mot bakgrund av programformen inte finna att inslaget strider mot kravet på opartiskhet. Nämnden anser inte heller att journalistens uttalanden i *Studio Ett* gick utöver vad som kan accepteras inom ramen för kravet på opartiskhet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Jan Holmberg, Ulrika Hansson, Berivan Yildiz, Staffan Dopping och Bo-Erik Gyberg efter föredragning av Jenny Grass.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Jenny Grass